یادداشت

بابک رحیمیان

«هرمزگان» نماد تضاد در توسعه

استان هرمزگان به‌واسطه موقعیت استراتژیک در قلب خلیج فارس و نقش محوری‌اش در اقتصاد ملی به عنوان دروازه واردات، انرژی و حمل‌ونقل دریایی، تصویری متضاد از توسعه را به نمایش می‌گذارد. در حالی که اسکله‌های عظیم بندر شهید رجایی و صنایع پتروشیمی و فولادی نشان‌دهنده تزریق سرمایه‌های کلان ملی و بین‌المللی هستند، اما بخش زیادی از جغرافیای استان به‌ویژه نواحی داخلی و شرقی همچنان با مشکلات ساختاری توسعه نامتوازن دست و پنجه نرم می‌کند.

قطب‌های صنعتی و خدماتی

توسعه هرمزگان عمدتاً در یک محور خطی از غرب بندرعباس تا شرق قشم و کیش متمرکز شده و این محور، موتور محرکه اقتصاد استان را تشکیل می‌دهد.

وجود مناطق آزاد تجاری-صنعتی و جذابیت‌های گردشگری همچون کیش و قشم و نیز تمرکز زیرساخت‌های حیاتی انرژی و بندری، این مناطق را به کانون جذب سرمایه، نیروی کار ماهر و خدمات شهری پیشرفته تبدیل کرده است.

در این بخش‌ها، زیرساخت‌های ارتباطی، بهداشتی و آموزشی از میانگین کشوری بالاتر قرار دارند و این تمرکز هرچند در ظاهر نشان‌دهنده پیشرفت اقتصادی است، اما خود ریشه اصلی نامتوازنی است! بندرعباس و منطقه ویژه اقتصادی؛ مراکز پتروشیمی و فولاد و بهره‌مندی از مناطق آزاد کیش و قشم موجب شده تراکم سرمایه‌گذاری و نرخ رشد اقتصادی در این منطقه افزایش یابد.

نادیده گرفته‌شدگان

در مقابل این کانون‌های توسعه، مناطق گسترده‌ای از جمله بخش‌هایی از شهرستان‌های میناب، رودان و به ویژه نواحی شرقی استان که در مسیر توسعه سواحل مکران قرار دارند، از این رشد متمرکز سهم چندانی نبرده‌اند. این مناطق با چالش‌های مهمی مانند بحران منابع آب و کشاورزی و ساختار اقتصادی تک‌بعدی درگیر هستند.

از آنجا که هرمزگان ذاتاً خشک است، سوءمدیریت و برداشت بی‌رویه از منابع آب زیرزمینی برای تأمین نیاز صنایع بزرگ و مصارف شهری، منابع باقیمانده برای کشاورزی سنتی و معیشتی را کاهش داده و مهاجرت از روستاها به مراکز شهری را تشدید کرده است.

در بسیاری از روستاهای دورافتاده، دسترسی به جاده‌های استاندارد، اینترنت پرسرعت و شبکه‌های بهداشتی اولیه همچنان یک چالش جدی است.

باید اذعان کرد این مناطق فاقد یک مزیت اقتصادی جایگزین در مقیاس بزرگ هستند و وابستگی به کشاورزی کم‌بازده و عدم توانایی در اتصال به زنجیره ارزش صنایع بزرگ سبب می‌شود شکاف درآمدی با مناطق بندری عمیق‌تر شود.

چالش حکمرانی

توسعه نامتوازن در هرمزگان، تنها یک مسئله جغرافیایی نیست، بلکه یک چالش حکمرانی پیچیده است. تمرکز فعالیت‌های اقتصادی بر مناطق آزاد، اغلب منجر به ایجاد دیواری میان این مناطق و مناطق آزاد از نظر دسترسی به فرصت‌ها و اشتغال می‌شود. نیروی کار بومی در مناطق داخلی، اغلب مهارت‌های لازم برای تصدی مشاغل پردرآمد در صنایع سنگین را ندارد و با وجود بیکاری، صنایع همچنان به جذب نیروی کار متخصص از خارج استان می‌پردازند. این وضعیت منجر به احساس محرومیت مضاعف در میان ساکنان نواحی داخلی می‌شود و آن‌ها شاهد ثروت عظیمی هستند که از مرزهای جغرافیایی آن‌ها عبور می‌کند اما به آن‌ها خدمتی ارائه نمی‌دهد!

ضرورت توسعه هدفمند

مقابله با این توسعه دوگانه نیازمند تغییر پارادایم از «توسعه بر اساس ظرفیت موجود» به «توسعه هدفمند برای رفع نابرابری» است. این امر مستلزم آن است که پروژه‌های توسعه‌ای مانند کریدورهای لجستیکی جدید، به جای صرفاً تقویت بنادر فعلی، با هدف اتصال و ایجاد خوشه‌های صنعتی کوچک در مناطق محروم‌تر تعریف شوند.

در این ارتباط ضرورت دارد توسعه زنجیره ارزش منطقه‌ای و تمرکز بر توسعه صنایع تبدیلی کشاورزی و شیلاتی در میناب و رودان به جای صادرات مواد خام در دستور کار قرار گیرد.

تقویت آموزش فنی و حرفه‌ای متناسب با نیازهای صنایع منطقه و اصلاح ساختار توزیع عواید حاصل از صنایع بزرگ برای کمک به زیرساخت‌های مناطق محروم نیز از جمله مواردی است که دولتمردان باید آن را بیش از گذشته جدی بگیرند.

ملاحظات امنیتی و ممنوعیت سفر به ابوموسی، این جزیره را از نقشه سفر حذف کرده بود

ابوموسی؛ جزیره فراموش‌شده در صنعت گردشگری

عارفه هدایتی | همه ما نام جزیره ابوموسی را دست‌کم چند بار در طول زندگیمان شنیده‌ایم، اما تصویر کمی از آن در ذهن داریم یا دست‌کم از اطرافیان خود کمتر شنیده‌ایم که به آنجا سفر کرده باشند. اما شاید زمان آن رسیده باشد که بتوانیم جزیره ابوموسی را نیز در فهرست پیشنهادی برای سفرهایمان قرار دهیم. پیش‌تر ابوموسی با کارکرد دفاعی و معادلات ژئوپلیتیکی شناخته می‌شد؛ جزیره‌ای راهبردی که حضور در آن تابع ملاحظات خاص بود، اما اکنون رویکرد تازه‌ای برای این منطقه تعریف شده است.

ممنوعیت سفر به ابوموسی

جزیره ابوموسی به دلیل موقعیت حساسی که در خلیج فارس دارد در سال‌های گذشته به خاطر ممنوعیت ورود گردشگران، از قافله گردشگری جا مانده است. وضعیت مالکیت جزیره، روابط ایران با امارات متحده عربی و کشورهای عربی و غربی و همچنین مسائل امنیتی- چون به دلیل اهمیت نظامی جزیره و تهدیدهای خارجی باید برای سفر به این جزیره از فرمانداری حکم ورود بگیرید- و ممنوعیت تردد، سال‌هاست صنعت گردشگری را بی‌فروغ کرده است. گشتی در جزیره نشان می‌دهد ساکنان اصلی نظامیان و کارکنان دولت و خانواده‌های آن‌ها هستند. به گفته اهالی، در جزیره جز صیادی به میزان محدود و فروشگاه‌داری، کار دیگری وجود ندارد و بیشتر آن‌ها کارمند دولت یا بخش عمومی هستند. کارمندان دولت و نظامیان در اصل ساکنان موقت جزیره هستند و اگر چه ممکن است اقامت آن‌ها طولانی نیز باشد، اما در نهایت به دنبال خرید خانه و ماندگاری نیستند. خانه‌هایی که البته وجود خارجی هم ندارند، زیرا بیشتر ساکنان در منازل سازمانی دولتی یا نظامی ساکن هستند و با وجود زمین در جزیره، اما ساخت و سازی جز در بخش‌های دولتی و نظامی صورت نمی‌گیرد.

وعده توسعه

هر از چند گاهی به دلیل ادعاهای کشورهای همسایه، سایه توجه روی جزیره ابوموسی و دو جزیره دیگر، تنب کوچک و بزرگ می‌افتد، اما زمان آن کوتاه است و به سرعت از مرکز توجه مردم و حاکمیت دور می‌شود. دولتی‌ها وعده‌های پرطمطراق می‌دهند، اما در عمل در سال‌های اخیر از تعداد پرواز هواپیما و تردد شناور به جزیره کاسته شده و تردد گردشگر ممکن نبوده است.

در جزیره هتل وجود ندارد اگرچه اداره‌ها و سازمان‌ها مهمانسراهایی دارند، اما اگر گردشگران ایرانی و خارجی مجوز ورود به جزیره را بگیرند، امکان اسکان مطلوب را ندارند، جدا از اینکه برنامه تفریحی هم برای گردشگرها در نظر گرفته نشده است. در گذشته یک سرمایه‌گذار برای ساخت هتل اقدام کرد، ولی به دلایلی ساخت این هتل به سرانجام نرسید. سال گذشته وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در سفر به جزیره ابوموسی اذعان کرد: «خوشبختانه با همکاری نیروهای نظامی بخش‌هایی آزادسازی شده و در حال توسعه است. برنامه‌ریزی برای افتتاح یک کمپ ۳۰ هکتاری گردشگری در این جزیره پیش‌بینی شده است که هم اقامتگاه و هم مجموعه گردشگری تفریحی داشته باشد تا شهروندان و همه ایرانیان بتوانند به آنجا سفر کنند». از همین‌رو با احمد بنافی، فرماندار شهرستان ابوموسی درباره آخرین تحولات انجام پذیرفته در این باره به گفت‌وگو نشستیم.

آزادسازی سفر؛ نقطه شروع یک مسیر تازه

احمد بنافی در این ارتباط از مجموعه اقدام‌هایی می‌گوید که در یک سال اخیر برای تغییر چهره این جزیره آغاز شده است؛ از آزادسازی سفر ایرانیان تا کلنگ‌زنی دهکده گردشگری و بازنگری در طرح جامع جزیره.

به گفته فرماندار ابوموسی، در چارچوب ماده ۶۱ برنامه هفتم توسعه، دولت مکلف شده زیرساخت‌های گردشگری در جزایر راهبردی را تقویت کند. نخستین گام در این مسیر، فراهم‌سازی امکان حضور همه ایرانیان بدون نیاز به ملاحظات خاص در این جزیره بوده است.

وی می‌گوید: مصوبه‌ای در شورای تأمین تصویب شد که بر اساس آن، هر شهروند ایرانی از هر نقطه کشور می‌تواند به ابوموسی سفر کند. این مصوبه در سال ۱۴۰۴ نیز تمدید شده است.

بنافی این تصمیم را مقدمه‌ای برای رونق گردشگری و اقتصاد بومی محلی می‌داند؛ زیرا بدون امکان تردد عمومی، هیچ برنامه توسعه‌ای به نتیجه نخواهد رسید.

حمل و نقل؛ چالشی که هنوز باقی است

با وجود آزادسازی سفر، مسئله حمل و نقل همچنان یکی از چالش‌های اصلی مسافران است. اینکه چطور می‌توان به این جزیره سفر کرد؟ برای سهولت بیشتر بهتر است از طریق دریایی سفر کرد یا هوایی؟

فرماندار ابوموسی در این باره توضیح می‌دهد: نظام حمل و نقل جزیره هنوز کاملاً عمومی نشده و به‌صورت دولتی و اختصاصی انجام می‌شود. طبیعی است که در چنین شرایطی، فرایند رفت و آمد گردشگران به‌طور کامل تسهیل نشده باشد.

وی به ما می‌گوید: جزیره ابوموسی دارای فرودگاه است و همچنین امکان تردد دریایی از طریق شناورها وجود دارد، بنابراین متقاضیان سفر می‌توانند از طریق فعالان گردشگری اقدام کرده و با هماهنگی فرمانداری، برنامه تردد خود را تنظیم کنند.

فعال‌سازی ظرفیت‌های بومی

ظرفیت‌های بومی گنج‌های نهفته‌ای هستند که اگر شکوفا شوند می‌توانند منبع اقتصادی بسیار قوی برای ساکنان آن منطقه باشند.

فرماندار ابوموسی اذعان می‌کند: در حال حاضر ظرفیت اقامتی جزیره حدود ۱۰۰ تا ۱۵۰ نفر است که عمدتاً از طریق اقامتگاه‌های بوم‌گردی تأمین می‌شود؛ ظرفیتی محدود که پاسخگوی چشم‌اندازهای بلندمدت نخواهد بود، اما برای آغاز مسیر توسعه، نقطه شروع محسوب می‌شود.

وی بیان می‌کند: در فاز کوتاه‌مدت، تمرکز مدیریت شهرستان بر فعال‌سازی ظرفیت‌های بومی است و راه‌اندازی اقامتگاه‌های بوم‌گردی، آموزش خانواده‌ها در حوزه صنایع دستی و ارائه آموزش‌های فنی‌وحرفه‌ای از جمله اقدام‌هایی بوده که در یک سال اخیر دنبال شده است.

این مقام دولتی می‌افزاید: اگر قرار است گردشگری رونق بگیرد، باید مردم بومی نیز از آن سود و بهره کافی ببرند. ما آموزش‌های مرتبط با صنایع دستی، شیلات و مهارت‌های مختلف را برای خانواده‌ها و جوانان برگزار کرده‌ایم و تسهیلاتی نیز در اختیار آن‌ها قرار داده‌ایم.

ایجاد دهکده گردشگری

مهم‌ترین پروژه در حال اجرای جزیره، «دهکده گردشگری» است؛ طرحی که با اعتباری حدود ۲۰ میلیارد تومان و با همکاری شهرداری و وزارت میراث فرهنگی آغاز شده است.

فرماندار ابوموسی با بیان این مطلب ادامه می‌دهد: کلنگ فاز نخست این پروژه در دهه فجر امسال به زمین زده شد و قرار است دهکده گردشگری در چهار فاز اجرا شود که شامل اقامتگاه، فضاهای تفریحی، مسیرهای دوچرخه‌سواری و امکانات گردشگری دریایی است.

وی با اشاره به اینکه فاز نخست این طرح در زمینی به مساحت ۲هکتار آغاز شده و پیمانکار عملیات اجرایی را شروع کرده است به ما می‌گوید: تمرکز فعلی بر تکمیل همین پروژه‌های مصوب است و در همین راستا یک کمپ گردشگری قدیمی نیز که نیمه‌تمام مانده بود، برای تکمیل به شهرداری واگذار شده است.

توسعه زیرساخت‌ها در دستور کار

بنافی در خصوص سایر فعالیت‌هایی که برای توسعه گردشگری در دستور کار قرار دارد، می‌افزاید: در کنار پروژه‌های خشکی، گردشگری دریایی نیز به‌عنوان یک محور مکمل تعریف شده است. برنامه‌ریزی برای استقرار یک شناور کروز با ظرفیت اقامتی در اطراف جزیره از جمله طرح‌های میان‌مدت است؛ طرحی که می‌تواند کمبود ظرفیت اقامتی در خشکی را جبران کند. وی عنوان می‌کند: از سوی دیگر، توسعه زیرساخت‌های فرودگاهی نیز در دستور کار قرار دارد. به طور مثال بهسازی ترمینال، ارتقای سیستم‌های سرمایشی و ساماندهی محدوده فرودگاه بخشی از اقدام‌هایی است که در یک سال اخیر انجام شده، اما همچنان ضعف‌هایی وجود دارد.

تخصیص زمین برای تغییر چهره ابوموسی

یکی از تحولات مهم سال گذشته، بازنگری طرح جامع جزیره بوده و در این فرایند، ۳۰۰ هکتار از اراضی برای توسعه شهری و گردشگری در اختیار دولت قرار گرفته است.

فرماندار ابوموسی با اعلام این خبر به ما می‌گوید: در بازنگری طرح جامع، نگاه ویژه‌ای به سواحل شمالی جزیره شده و این محدوده برای کاربری‌های گردشگری، فضای سبز و تفریحی در نظر گرفته شده است.

بنافی بیان می‌کند: چنین تغییری در کاربری اراضی، اگر به‌طور کامل اجرایی شود، می‌تواند چهره شهری و کارکرد اقتصادی جزیره را به‌طور محسوس تغییر دهد.

ورزش و گردشگری؛ ترکیبی که جزیره را زنده می‌کند

فرماندار می‌گوید: ابوموسی علاوه بر ظرفیت‌های طبیعی، در حوزه ورزش نیز برنامه‌هایی را دنبال می‌کند. وجود زمین چمن استاندارد و سالن ورزشی هزار و ۲۰۰ نفره، زمینه را برای میزبانی اردوهای تیم‌های ملی در رشته‌هایی مانند فوتبال و والیبال فراهم کرده است.

بنافی تأکید می‌کند: ایجاد دهکده ورزش‌های آبی نیز در دستور کار قرار دارد تا جزیره بتواند میزبان مسابقات ملی در رشته‌های ساحلی و آبی باشد؛ اقدامی که می‌تواند جریان مستمرتری از سفر به جزیره ایجاد کند.

تغییر چهره شهری؛ مسیری زمانبر

یکی از نکاتی که درباره ابوموسی مطرح می‌شود، سیمای شهری آن است. این جزیره در دهه‌های ۶۰ تا ۸۰ با کاربری‌های عمدتاً دولتی شکل گرفته و طبیعی است مبلمان شهری آن متناسب با یک مقصد گردشگری طراحی نشده باشد.

بنافی در این باره می‌گوید: فضای اجتماعی نسبت به گذشته بازتر شده و محدودیتی برای حضور گردشگران وجود ندارد، اما تغییر کامل سیما و منظر شهری زمان می‌برد.

وی می‌افزاید: بوستان‌سازی، بهسازی معابر و ساماندهی فضاهای عمومی از جمله اقدام‌هایی بوده که برای ارتقای کیفیت زندگی و جذب گردشگر آغاز شده است.

فرماندار ابوموسی معتقد است: حجم اقدام‌های انجام شده در سال ۱۴۰۴ قابل مقایسه با سال‌های گذشته نیست و ابوموسی اکنون در اولویت سیاست‌های توسعه‌ای قرار گرفته است. با این حال، تبدیل یک جزیره با پیشینه امنیتی به مقصدی گردشگری، فرایندی تدریجی و وابسته به تکمیل زیرساخت‌هاست.

آغاز یک روایت جدید

ابوموسی امروز در نقطه‌ای ایستاده که می‌تواند میان دو روایت حرکت کند؛ روایت گذشته که بر کارکرد دفاعی استوار بود و روایت آینده که بر حضور مردم و توسعه گردشگری تأکید دارد. آیا این جزیره می‌تواند رنگ و بوی گردشگری را به خود بگیرد؟ اینکه کدام روایت پررنگ‌تر می‌شود، به میزان تحقق همین برنامه‌ها در سال‌های پیش رو بستگی خواهد داشت.

جدول ۹۴۰۸

طراح: محمدرضا علی‌زاده zadehalireza@gmail.com

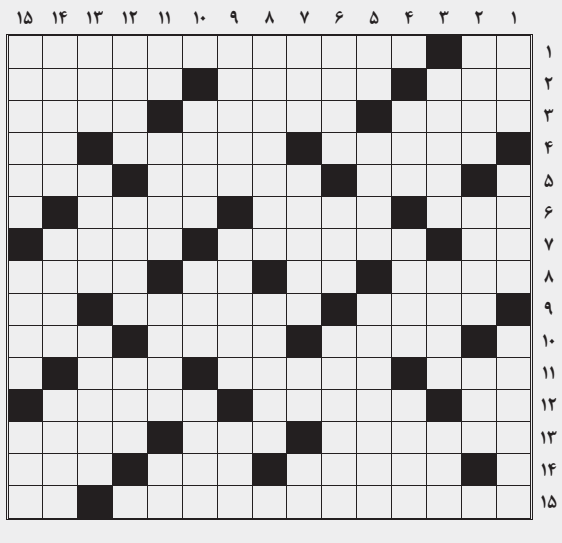

افقی

۱. کشیدنی بچه - خاندان مشهور ایرانی که افراد معروفی از این خاندان از اواسط قرن دوم تا اوایل قرن ۵ق به عنوان منجّم، ادیب، متکلّم، منشی و مؤلّف برخاسته‌اند ۲. فدراسیون بین‌المللی اتومبیلرانی - لقب اشرافی اروپایی - گویانه ۳. پاسخ به درخواست یاری طلبیدن کسی - گلزن ایرانی پورتو - جنگ‌افزار ورزشی ۴. بخشیدن مال به کسی - بلدرچین - صوت ندا ۵. برداشت محصول - سالادی از سینه مرغ، تخم‌مرغ و... - دوختن پارگی فرش ۶. شاخه‌ای از شمشیربازی - کشور قذافی معدوم - باایمان ۷. بوی رطوبت - مثل مشکلات زندگی - سوییشرت باکلاه ۸. بیماری سیفلیس - پسوند جمع - واحد والیبال - از پهلوانان شاهنامه ۹. خرمن ماه - سوغات - حرف همراهی ۱۰. شاخه تازه‌رسته از درخت - از ما بهتران - آبگیر ۱۱. دانش - عمل غیرقانونی خریدن مال مورد اختلاف از یکی از طرفین، کمتر از ارزش واقعی - مظهر سرعت ۱۲. درون - دبیرکل ژاپنی سابق آژانس بین‌المللی انرژی اتمی - نام پسرانه وطنی ۱۳. از چین‌خوردگی‌های سطح زمین - قلمه گیاه - سمت نماز ۱۴. نگهبان چماق نقره‌ای - دعای زیرلب - حیوان بیمار ۱۵. کاخ کرملین در آن واقع شده است - ابریشم کم‌قیمت

عمودی

۱. یار کلید - خودرو جنگی - پایان رساندن ۲. نوعی پارچه ابریشمی - شهری در استان کردستان - شایسته ۳. زمان نیامده - غذای خراب شده - بند ۴. بی‌دینی - غذایی از گوشت - بندر اوکراینی در دریای سیاه ۵. عزیز عرب - شهر و تیم فوتبال آلمانی - بازیکن ایرانی سال‌های قبل تیم فوتبال بوخوم آلمان و سرمربی سابق تیم فوتبال پرسپولیس که جایش را به اوسمار داد ۶. سخنگو - تکیه کلام بچه‌مشهد - سردار رومی که در نبرد حران به‌دست ایرانیان کشته شد ۷. جرس - ضربه طبیعتی والیبال - آتشدان حمام - طایفه کم‌حرف ۸. از انواع رنگ‌های نقاشی - برادر حضرت موسی(ع) ۹. غذای مجردی - بافندگی است و تیم فوتبال مازندرانی - نامبارک ۱۰. پدرمرده - فردوس قدیم - استان سعدی و حافظ ۱۱. پرحرفی - خداوند در تورات - پیشوا - دفع مزاحمت ۱۲. شناور حمل بارهای دریایی - درخت گرمسیری - روزی ۱۳. پروردگار جهانیان - ابزارکار نجار و آشپز - سهمیه هر کشور از آب‌های سطحی مشترک ۱۴. کنده شدن هواپیما از زمین - حیوان بارکش - کیسه‌کش حمام ۱۵. پلتفرم اشتراک‌گذاری ویدئو متعلق به گوگل - زمان گذشته - تلف شده
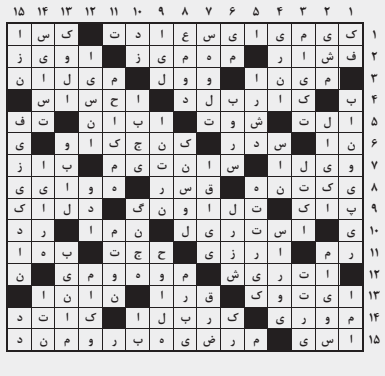
حل جدول شماره قبل